

A NYUGAT FÁKLYÁJA KIALUDT

30 éve szabadon Közép-Európában. Szerkesztette: SIMON János.
Ludovika Egyetem, Budapest, 2022. 616 oldal, 5434 Ft

Simon János politológus szerkesztésében két évtizede jelennek meg tanulmánykötetek a rendszerváltás évfordulójára, amelyek szabad életünk kérdéseit és kihívásait elemzik. E könyvsorozat legújabb kötete 43 tanulmányt tartalmaz 51 szerzőtől. Az első rész angol nyelvű tanulmányai az elmúlt időszakot nemzetközi kontextusban elemzik, majd ezt követi hat magyar nyelvű blokk: *Részvétel és választások; Alkotmány és jog; Pártok és civil társadalom; Nemzetközi kapcsolatok; Európai Unió és biztonságpolitika; Közélet, kultúra, kommunikáció; Gazdaság és pénzügy.* Végül a kötetet az *Évforduló – 100 éve* című blokk négy tanulmánya zárja. Itt olvasható a fiatalon elhunyt Dr. Kossuth Borbála írása is, aki a korábbi kötetek összeállításában is részt vett.

Recenziómban terjedelmi korlátok miatt csak egyetlen témakörre koncentrálok, jelesül a Nyugat percepciójának negatív átalakulására. **A rendszerváltáskor még idealizált Nyugat napjainkra egyre inkább disztópikus világot jelent a nemzeti politika és a jobboldali értelmiség számára. Ezt a témát problematizálva egyes szerzők csak csalódottságuknak adnak hangot, míg mások a negatív folyamat okát is keresik.**

Lóránt Károly tanulmányában áttekinti az Európai Unió integrációjának jövőbeli lehetőségeit. A szerző szerint az eddig kialakult nézetek három csoportba sorolhatók: 1) föderális állam, vagyis az Európai Egyesült Államok, amit elsősorban a németek preferálnak; 2) valamilyen konföderációs megoldás, azaz a nemzetállamok szövetsége, ahol a nemzetállami szuverenitás nagyrészt megmarad s nem jön létre egy új (szövetségi) állam, ezt a megoldást sokáig a franciák preferálták; végül 3) egy laza szabadkereskedelmi for-

ma, amit elsősorban a britek szorgalmaztak. Ezt követően a közgazdász sorra veszi e lehetőségek aktualitását és realitását. Rámutat arra, hogy a gazdasági és politikai elit által leginkább preferált föderális berendezkedésnek nincsenek meg a feltételei, úgy mint a közös nyelv, történelem, kultúra, értékek. Ezzel az ellentmondással magyarázza, hogy az Európai Unió valójában az európai birodalom felé halad „egy szűk üzleti és politikai elit (a háttérhatalom)” nyomására.

Gazdag Ferenc tanulmánya a magyar külpolitika stratégiai irányait elemzi az elmúlt harminc évben. A szerző szerint a rendszerváltás követően lényegében belpolitikai konszenzus volt a következő stratégiai célokban: euroatlanti integráció, jószomszédi kapcsolatok, nemzetpolitika. Természetesen a különböző színezetű kormányok ezt a háromas célrendszert különbözőképpen értelmezték, de 2004-ig, vagyis a külföldi magyarok kettős állampolgárságáról szóló népszavazásig, fennállt ez az irányvonal. A professzor csak röviden érinti azt a kérdést, hogy az euroatlanti integrációban kialakult törés a föderalista Brüsszel és a szu-

verenista Budapest konfliktusaként értelmezhető. Ez a konfliktus azért is mélyült el az utóbi években, mert az Egyesült Királyság kilépésével Brüsszel föderalista törekvéseit jelenleg már csak a visegrádi országok, elsősorban Magyarország és Lengyelország próbálja korlátozni.

„A kommunizmus összeomlásakor nyitott szívvel és rokonszenvvel tekintettünk arra, amit kellő tisztelettel példaadónak tekintettünk: Nyugat-Európára és az atlanti világra” – írja Varga Csaba. E tisztelet miatt nem vettük észre ennek az ideális világnak az átalakulását, melynek a kezdetét a jogfilozófus 1968-ra teszi.

30 éve szabadon Közép-Európában

Szerkesztette
Simon János

A Nyugat sötét oldalának megerősödését Varga olyan tényezőkben látja, mint az önzés, az individualizmus, a poszt nacionalizmus és a globalizmus. Szánthó Miklós, az Alapjogokért Központ főigazgatójának tanulmánya is felhívja a figyelmet arra, hogy a magyar társadalmat és annak politikai elitjét régóta jellemzi egy utolérési és nyomkövetési vágy. Ez abból származik, hogy hazánk kulturális és politikai értelemben is a Nyugathoz tartozik, miközben az ott elért jólétnek csak a töredékét képes biztosítani. A rendszerváltáskor szinte minden politikai erő úgy gondolta, hogyha követjük a nyugati mintákat, akkor gyorsan elérjük az ottani életszínvonalat. Ezért a rendszerváltást követően a magyar kormányok feltétel nélkül teljesítették a transzatlanti elvárásokat, ami további és jelentős károkat okozott gazdaságunknak. A szerző szerint a mintakövetők tévedtek, amikor kritikátlanul előnyösnek állították be a nyugat-európai sémákat, könnyen belátható ugyanis, hogy a számára előnyös szabályok pusztító következményekkel járhatnak Európa keleti felén. Például a tőke szabad áramlása most is javítja a tőkében gazdag Nyugat-Európa helyzetét, miközben konzerválja a tőkében szegény Kelet-Európa lemaradását; az európai emberek szabad áramlása pedig azt jelenti, hogy az olcsó, de jó minőségű munkaerő Kelet-Európából Nyugat-Európába áramlik stb. Ezek a jelenségek társadalomfilozófiai szempontból arra utalnak, hogy a transzatlanti minták nem univerzálisan jók és helyesek, hanem csak parciálisan előnyös sémák, mégpedig a gazdag Nyugat számára, amelyek mechanikus követése kimondottan hátrányos a többi régióknak, így Közép-Európának is. A szerző idézi Orbán Viktort: „Ma az a helyzet, hogy kiket követhetnénk, azoknak a fátylaja kialudt.”

Fricz Tamás tanulmánya a magyar rendszerváltást elemzi nemzetközi és hazai relációban. Tézise szerint ebben a folyamatban meghatározó szerepet játszottak az olyan nemzetállamellenes ideológiák és eszmék, mint a neoliberális, globalizmus vagy a washingtoni konszenzus. Ez az eszmerendszer lehetőséget adott a szabaddá váló nemzetállamok meggyengítésére majd „korlátlan kirablására”, illetve a nemzeti szuverenitás és az államhatárok lebontására, amely útjában állt a globális piac profitorientált törekvéseinek. „A közép-európai országok úgy jutottak el a rendszerváltás pillanatához, hogy a globális elit által elterjesztett, s fősodratúvá vált liberális hálózatok által átvett eszméket kapták normaként, elvárásként. A várva várt jóléti, szociális állam helyett privatizációt és a piac uralmát, az általában vett demokrácia helyett liberális demokráciát, s a hagyományos, részben megőrzött keresztény kultúra helyett multikulturalizmust” – írja. A politológus nehezményezi, hogy a globális pénzügyi

elit az eszközökben nem válogatva, ugyanakkor demokratikus felhatalmazás nélkül, sőt az emberek akaratára ellenére számolja fel a nemzeteket és a határokat. Zárug Péter Farkas tanulmányában felhívja a figyelmet arra, hogy a volt kommunista nomenklatúra és a globális uralmi rend közötti szoros kapcsolat mögött nemcsak a kölcsönös pénzügyi érdekek húzódnak meg, hanem pszichológiai faktorok is. A szintén politológus szerző egy amerikai tábornokot idéz: „A szocialistáknak büntudatuk van, és gazsulálnak nekünk. Ez olyan előny, amit csak a bolond hagy kihasználtnak. A volt magyar kommunisták úgy adják be a derekukat, mint ahogy annak idején ezt tették a szovjet gazdáiknak. És meglepi őket, hogy velük mégiscsak könnyebb tárgyalni.” A balliberális erők abban is osztoznak a kozmopolita nagytőkével, hogy mindkettő ellensége bármilyen nemzeti érdekérvényesítésnek és törekvésnek, amit azonnal nacionalistának, autoriternek, fasisztának, diktatórikusnak és antiszemitának bélyegeznek.

Bogár László esetében nincs szó csalódottságról, ő ugyanis már régóta hirdeti, hogy Nyugat újtípusú gyarmatosítóként lép fel az egész világban s különösképpen Kelet-Európában. „A világot uraló nyugatias modernitás [...] önfelélő és létpusztító. Rákos burjánzásként (»globalómaként«) elszívja a világ erőforrásait, és anyagcsere-végtermékeit ökológiai szennyezésként vagy a kereskedelmi médiumok »kulturmocskaként« a világra üríti, így végül a világot elpusztítva valójában öngyilkosságot követ el” – pontosan ezzel a kizsákmányolással magyarázza a közigazdaság a magyar társadalom „fizikai testének” (népesedés, egészség) hanyatlását is.

Ebből is látszik, hogy a nyugati világban való csalódottságunk okai többfélék. Egyrészt maga Nyugat is egyre sötétebb erőközpontá alakul, összefüggésben az önzés, a liberalizmus, a tőke és a nagyhatalmi szempontok megerősödésével. Ezek a folyamatok már 1968-ban elkezdődtek, de a kommunizmus összeomlásával erősödtek fel. Másrészt az Európai Unió a lehetetlent akarja, jelesül egy démosz nélküli szuperállamot, ezért a föderalista törekvések szükségszerűen vezetnek valamiféle európai birodalomhoz s ezzel párhuzamosan a szólásszabadság korlátozásához. Harmadrészt Brüsszel és Budapest viszonya is megromlott, tekintettel arra, hogy a föderalista megoldások hátrányosak nekünk. A Simon János által szerkesztett tanulmánykötet, a *30 éve szabadon Közép-Európában* a fentiekén túl számos izgalmas témát (például a lusztráció elmaradása, új alkotmány) tartalmaz, ezért mindenkinek érdemes elolvasni, aki érdeklődik napjaink politikai kérdései iránt.

TÓTH I. JÁNOS